

Robi Kroflič:
POMEN UMETNOSTI V
INSTITUCIONALNI
PREDŠOLSKI VZGOJI KOT
DEL INDUKTIVNEGA
VZGOJNEGA PRISTOPA:

Vrtec Vodmat in udeleženci projekta

»Kulturno žlahtenje najmlajših«

Torek, 24.3.2009 ob 16.30, Ministrstva
za šolstvo in šport, Masarykova 16,
Ljubljana

Namen predavanja

- utemeljiti tezo o umetnosti kot eni od avtentičnih dejavnosti človeka, ki preko nje pozunanji, materializira vednost o sebi in drugih...
- prikazati zgodovinske spremembe v utemeljevanju pomena umetnosti v splošni izobrazbi in različne argumente o njenem pomenu v obdobju pozne moderne
- razložiti razloge za pojmovanje umetnosti kot spodbude za razvoj identitete, pro-socialne naravnosti in etične odgovornosti ter osebne izpolnitve
- razložiti specifičen pomen umetniške izkušnje v predšolskem obdobju
- predstaviti pomen umetnosti v induktivnem vzgojnem pristopu

Osrednja misel predavanja

»Umetnost lahko opredelimo kot obliko transformativne izkušnje in osebne izpolnitve, ker ima moč opisovanja najbolj temeljnih skrivnosti življenja in nam omogoča začeti dialog z drugostjo sočloveka, kakor tudi z drugostjo v jedru lastne osebnosti.«

Kroflič, *Art in relational pedagogy*
(*Contemporary confirmation of otherness in education*)

Umetnost - avtentična izkušnja

- premik od univerzalnih kategorij človečnosti k vprašanju specifičnosti eksistence posameznika/osebe
- bistvo filozofske zasnove koncepta avtentičnosti
- stranpoti filozofskega in globinsko psihološkega iskanja odgovora na vprašanje, kaj je izvor avtentičnosti v osebi

- premik k dialoškemu konceptu avtentičnosti:

Bistvo avtentičnosti je v tem, da se vedno razvija v osebno vpletenih odnosih in pozitivno vpliva na razvoj normativne odgovornosti (kjer se razvijajo pro-socialni motivi, čeprav posameznik še ni zmožen etičnega razsojanja, izhajajočega iz kompleksnih etičnih načel), posledično pa tudi etične zavesti.

Manifest odnosne pedagogike:

- medčloveški odnosi obstajajo v in preko skupnih dejavnosti
- odnosi so kompleksni; ne moremo jih opisati s posamično govorico. Da bi opisali odnos, moramo razviti tekst, ki združuje različne glasove;
- človeške besede in dejanja nimajo avtentičnega pomena; pomen vzpostavljajo le v kontekstu specifičnih odnosov;

Bingham, C. in Sidorkin, A. M. (ur.) (2004). *No Education Without Relation*. New York...: Peter Lang.

Pomen načel Manifesta za utemeljitev umetnosti kot avtentične dejavnosti:

Če medčloveški odnosi obstajajo v in preko skupnih dejavnosti, je ravno umetnost tista oblika skupne dejavnosti, ki vzpostavlja komunikacijo med umetnikom, občinstvom in umetniškim objektom kot »materializirano obliko vednosti«, »zamrznjeno potencialno komunikacijo«, »ključnim elementom kulture«.

Pedagoški pomen umetnosti skozi zgodovino

- v Antiki se umetnost pojavi kot oblika kompleksnega izrekanja najglobljih eksistencialnih resnic in tvori jedro humanistične izobrazbe (*paideia*)
- hitro se pojavita *dva negativna tokova*:
 - *ožanje pojmovanja umetniške inspiracije in ustvarjalnosti, ki vse bolj uveljavlja racionalni apolinični moment in ukinja dionizično emocionalno vznesenost*
 - *z vidika uporabe umetnosti v vzgoji se izpostavi utilitaristični kriterij, ki pedagoško vrednost umetnine vse bolj veže na ideološko sporočilo (nauk oziroma moralko)*

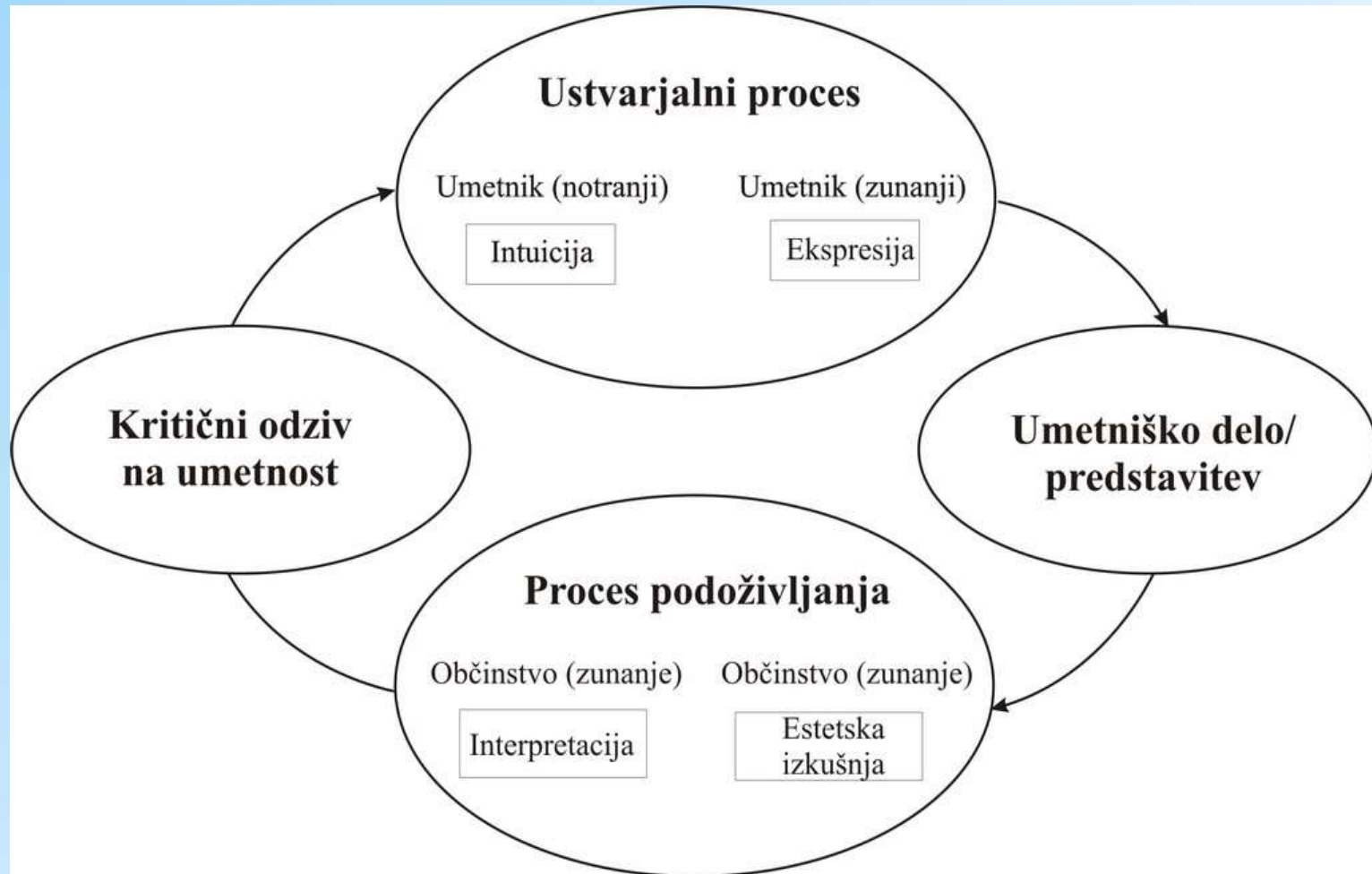

Iz zgodovinskega pregleda lahko izpeljemo hipotezo, da *moramo ob sprejetju ideje o pomenu umetnosti za razvoj otrokove človečnosti temeljito spremeniti naše antropološke koncepte o razvoju morale in identitete, da bi se umetnost v pozni moderni lahko ponovno uveljavila v vsej celovitosti in zaradi pomena njenih strukturnih kvalitet, ne pa le zaradi sporočilne vrednosti.*

Kako razložiti strukturo umetniške izkušnje?

»...ljudi, ki prikličejo pomenske forme v eksistenco, ponavadi imenujemo umetniki, in vsakdo, ki je udeležen v tem procesu, je v trenutku vpletenosti umetnik.«(B. Reimer)

V okvirih teorije vzgoje to preprosto pomeni, da se vsakdo, ki je udeležen v doživljanju umetnine, pa naj gre za ustvarjanje, poustvarjanje ali zgolj vživljanje v umetniško stvaritev, nahaja v območju umetniške izkušnje.

Umetnina je nekakšen most med zavestjo umetnika (soustvarjalca kulture) in odjemalca umetnine.

Umetniški ustvarjalni proces

- ena najbolj kompleksnih in skrivnostnih ter le deloma ozaveščenih dejavnosti človeške zavesti, ki sestoji iz intuicije in ekspresije:
 - *Intuicija* je visoko razvita zmožnost intenzivnega doživljanja sveta, ki vključuje tudi umetnikova subjektivna doživetja, je kultivirana občutljivost za opazovanje sveta
 - *Ekspresija* pa je ustvarjalni proces, neka vrsta prevoda, ne iz enega v drugi jezik, ampak iz enega v drugo eksistencialno stanje, iz receptivnega v kreativno, iz čisto senzornega v čisto reflektivno in kritično dejanje.

Proces podoživljanja

- vzporeden procesu ustvarjanja, saj je individualna izkušnja neposredna in zasebna, interpretacija pa je poskus, kako to intenzivno notranjo izkušnjo izraziti drugim
- za razliko od drugih oblik komunikacije umetnost komunicira preko neposredne izkušnje. Jedro našega odgovora na umetnino je neka vrsta močnega občutenja, podobnega občutenju lepote narave, ki je obogatena z refleksijo, kar pomeni, da estetska izkušnja umetnine ni pasivno opazovanje, ampak spodbuja radovednost, spraševanje in iskanje možne razlage.

Rajši kot da bi opisovala svet v neosebni, abstraktni ali matematični obliki, umetnost predstavlja ustvarjeno realnost, utemeljeno na mnogokrat presenetljivi in izvirni osebni perspektivi, ki vključuje celoto necenzuriranega človeškega življenja, vključujoč občutja, predstave in hrepenenja.

Ključni koncepti, s pomočjo katerih estetika in filozofija umetnosti pojasnujeta notranji strukturni pomen umetnosti, so: *umetniška imaginacija*, *naracija*, *metafora*, dodamo pa jim lahko še dva koncepta, ki utemeljujeta transformativno moč umetnosti na ustvarjalca in odjemalca umetnine, *heteroglosijo* in *katarzo*.

Umetniška imaginacija

- sredstvo, s katerim dosežemo svet drugega na način, da se vživimo v »kot da« svetove, ki so jih ustvarili pisatelji, slikarji, kiparji, filmski režiserji, koreografi in skladatelji
- človeško moralno razumevanje in delovanje je v osnovi imaginativno, metafora pa je eden od ključnih mehanizmov *imaginativne kognicije*

»...literarna imaginacija navdihuje močan občutek udeležенosti v usodi literarnih junakov in hkrati opredeljuje te značaje na način, da vsebujejo bogato notranje življenje, ki ni v celoti razvidno; v procesu doživljanja umetnine se bralec uči spoštovanja do skritih vsebin notranjega sveta junakov, uvidi njegov pomen za opredelitev bitja v polni človečnosti.« (Nussbaum, *Kultiviranje humanosti*)

Vrste umetniške imaginacije

- *osvoboditvena imaginacija* - prodiranje v duševnost literarnega junaka in okoliščin zgodbe, ki junaka osvobaja stereotipnega zaznavanja in omogoči empatijo in sočutje
- *sočutna imaginacija* - sočutje vključuje prepoznanje, da je druga oseba (literarni junak) na nek način podobna nam samim, pretrpela pomembno bolečino ali nesrečo, zaradi katere je ne moremo, vsaj ne v celoti, kriviti
- sočutje vključuje še občutek lastne ranljivosti, ki mi sporoča, da lahko v prihodnosti doživim podobno usodo kot literarni junak, zaradi česar se sproži naša pripravljenost do velikodušne podpore oziroma pomoči:
»To bi lahko bil jaz in tako bi žele biti obravnavan tudi sam.«

Izrazita vrednost sočutne imaginacije za današnji čas je povezana z empatičnim prepoznavanjem družbenih položajev drugačnih, odrinjenih, nevidnih oseb v globalnem svetu razlik.

Naracija

- Po zlomu racionalističnega prepričanja, da lahko etične dileme reduciramo na abstraktne dogodke, se kot realni medij kritičnega reševanja etičnih dilem vzpostavi zahteva po rekonstrukciji v njeni kontekstualni partikularnosti, ki omogoči razumevanje vzrokov in posledic (C. Gilligan).
- Zgodba v svoji narativni strukturi tako postane temeljni miselni mehanizem opisa akterja etične dileme in konteksta konfliktne situacije.
- Še posebej zgodbe, ki niso tendenciozne, ki jih torej zaznamuje »odprta naracija drame« in zato omogočajo »estetsko transgresijo institucionalno opredeljenih moralnih okov«, so ključni dejavnik etične refleksije in lahko po mnenju J. Winstona spodbudijo induktivno učenje.

Metafora

- Dobro lahko dobro vzremo le po nekem ovinku, preko metafore, zato je občudovanje lepote v umetnosti ali naravi najlažje dostopna duhovna izkušnja (I. Murdoch).
- Umetnost je s pomočjo imaginacije, naracije in metafore zmožna ustvariti »utelešene pomene« (Koopman), ki (nevidne) skrivnosti življenja prestavijo v vidno območje in s tem omogočijo transformativno doživetje in osebno izpolnitev.
- To transformativno doživetje ob gledanju tragedije je Aristotel poimenoval *katarza*, Bahtin *razkritje heterogolosije (mnogoglasja) ob pisanju polifoničnega romana*, Maslow *vrhunska izkušnja*, Csikszentmihalyi pa *flow* kot strukturni pogoj ustvarjalnega mišljenja.

Pomen umetnosti v pozni moderni

- Ključni koncepti postmoderne:
 - glokalizacija
 - vrednote: *demokracija, pripoznanje (recognition) drugega kot drugačnega, odgovornost kot oblika spoštljivega odnosa do obličja drugega, graditev inkluzivne skupnosti*
- glokalizacijski značaj projekta *Evropska identiteta mnogoterih izbir*:

W. Kratsborn: »Z delom na projektu se razlike med otroci/učenci/dijaki/študenti ne zmanjšujejo, ampak se povečuje njihovo zavedanje in strpno sprejemanje...«

Maria Peña, petnajstletne učenke iz Lizbone: »MCI projekt povezuje majhne drobne stvari v meni z drugim in z velikimi zadevami...«

Umetnost kot izpolnitev – ontološki dokaz

- *Gadamer*: obstajata »čas za nekaj«, ki je po temeljni strukturi prazen, in če ga s čim ne zapolnimo, izkusimo dolgčas oziroma »prazen čas«; in pa »izpolnjen čas«, značilen za praznovanje, ki je metafora za umetniško izkušnjo. Občutek izpolnjenosti izhaja iz organske povezanosti akterja z dejavnostjo, kjer je vsak detajl združen s celoto, vsak del teži k osrednjemu pomenu.
- *Deweyev* koncept umetnosti kot izkušnje: Umetniška izkušnja mu pomeni izkusiti celostnost in samozadostnost, s tem da razjasni in intenzivira dogodke vsakodnevnih izkušenj.
- *Koopman*: pomen umetnosti počiva na naši popolni udeležенosti od trenutka do trenutka, ko sprejemamo, ustvarjamo ali izvajamo umetniško dejanje.

Umetnost kot izpolnitev - epistemološki dokaz:

- teza Ludvika Wittgensteina o bližini in transcendentni naravi jezikov etike, religiozne izkušnje in umetnosti, s pomočjo katerih lahko dosežemo določene dimenzije resnice, ki jih ne doseže analitični jezik znanosti.
- podobno tezo brani White, ki intrinzični pomen umetnosti utemeljuje na dejstvu, da umetniške izkušnje ne moremo ločiti od etične kontemplacije, čeprav ne izberemo branja poezije kot estetskega objekta z *namenom*, da bomo reflektirali etično življenje.

Umetnost kot izpolnitev – etični dokaz:

- velika stopnja konsenza o temeljnih etičnih vrednotah in/oziroma načelih postmoderne:
- sprejetje drugačnosti in raznolikosti kot vrednote
- pripoznanje drugačnosti kot temeljno etično načelo
- spoštovanje drugačnosti in prizadevanje za vzajemno prilagajanje kot formo spoštljivega dialoga v inkluzivni skupnosti
- umetnina nam še posebej s pomočjo katarzičnega distresa ob opazovanju tragične usode Drugega, z osvoboditveno in sočutno imaginacijo omogoča spoštljiv dostop do form sobivanja z Drugim

Umetnost kot izpolnitev – psihološki dokaz

- ideja o umetnosti kot avtentični izkušnji, ki človeku omogoča samo-izpolnitev, sovpada s koncepti:
 - doživetja (Veber, Gogala)
 - vrhunske izkušnje (*peak experience* – Maslow)
 - duhovnega toka (*flow* – Csikszentmihalyi)

»No, si sredi dela, izgubiš občutek za čas, si popolnoma navdušen, popolnoma ujet v svoje delo, na neki način si omamljen od možnosti, ki jih vidiš v tem delu. Če ta občutek postane premočan, vstaneš, saj je razburjenje premočno. Ne moreš nadaljevati dela, ne vidiš konca, saj ves čas skačeš pred sabo. Ideja je, da si tako nasičen z delom, da zate ne obstaja ne prihodnost ne preteklost, obstaja le podaljšana sedanost, v kateri ustvarjaš pomene.« (M. Strand)

Umetnost kot izpolnitev – pragmatičen dokaz

- koncept *flow* se danes v povezavi z jedrno refleksijo (*core reflection* – Korthagen) uporablja kot eden ključnih konceptov za zbujanje notranje motivacije za učenje ter angažiranega odnosa do dela kot osrednjega kriterija kakovostnega dela (Harwardski projekt *Goodwork*)

Specifičen pomen umetniške izkušnje v predšolskem obdobju

- Tezo o specifičnem pomenu umetniške izkušnje v predšolskem obdobju bom izpeljal:
- iz križanja/sinteze razvojne teorije Leva Vigotskega, estetske in epistemološke teorije o mnogoglasju in polifonični strukturi romana Mihaila Bahtina, ter Aristotelove teorije katarze
- na primeru ključnih idej koncepta Reggio Emilia
- na primeru slikovnega gradiva o umetnosti kot izhodišču pedagoškega pristopa projekta Evropska identiteta mnogoterih izbir

- naš *um skupaj z razsodnimi močmi* (kognitivne sheme, čustvovanje, vrednotenje, motivacija) je po Vigotskem *posredovan preko govora* (simbolne izmenjave z okoljem preko socialnih odnosov/komunikacije in praktične dejavnosti/eksperimentiranja z okolico)
- zato *skupaj z mentalnimi shemami usvajamo vse vidike konteksta kulture, ki je vedno pluralna*
- *velik del semiotičnega posredovanja (ki je preplet »pasivnega sprejemanja« in »aktivnih konstrukcij«) je neviden/avtomatiziran, zato naš um postaja središče drugosti v jedru našega sebe*

- za nastanek drugosti v jedru naše osebnosti so po Vigotskem pomembni mnogi dejavniki:
 - **filogenetski razvoj**, ki razkriva, kaj je tisto, kar človeška bitja loči od drugih živali. Pri tem Vigotsky izpostavi uporabo orodij in znakov, še posebej psiholoških znakov in simbolov, vključujoč jezik;
 - **kulturne/historične analize**, ki skušajo razumeti vlogo, ki jo imajo v razvoju prakse posameznih kultur oz. določene kulturne skupine;
 - analizirati je potrebno tudi načine in poti, po katerih individualne značilnosti in sadovi individualne zgodovine vplivajo na razvoj. To je naloga t.i. **ontogenetskih analiz**;
 - **mikrogenetske analize** pa gredo v podrobnejšo razlago dejanskih procesov interakcije med posameznikom in okoljem, pri čemer upoštevajo medsebojno povezanost individualnih, medosebnih in socialno-kulturnih dejavnikov.

- *komunikacija, ni le orodje ponotranjanja govora/pomenov, ampak tudi reprezentacij in izmenjav pomenov v službi popravljanja oz. dograjevanja mentalnih shem in občutij sebstva preko odnosov s kulturnimi vsebinami in preko socialnih stikov*
- *v teh procesih izmenjave se otrok vidi kot Drugega in preko reakcij drugega spoznava samega sebe*
- *vzgoja mora biti zato usmerjena v dialoškost, od tod pomen poslušanja kot temeljnega pedagoška orodja za otrokovo pripoznanje (rekognicijo) samega sebe, ki vključuje tako (samo)zavedanje kot (samo)potrditev v socialni sredini s pomočjo »pozitivnih«, četudi konfliktnih odzivov vrstnikov in odraslih pomembnih oseb*

multiple choice identity

- ta vloga je povezana z obema procesoma umetniške izkušnje – z aktivnim ustvarjanjem umetniške ekspresije kot s procesom sprejemanja in doživljanja umetniške ekspresije drugega
- vlogo umetniškega ustvarjanja kot oblike avtorefleksije/izgrajevanja sebstva opiše Bahtih s teorijo mnogoglasja in polifoničnega romana
- vlogo sprejemanja in doživljanja umetniške ekspresije pa razloži Aristotelov koncept katarze
- zato: umetnost kot ena oblik avtentičnega izražanja (pomemben delež stotih otrokovih jezikov) tvori enega osrednjih medijev razvoja človečnosti, identitete, sebstva,
- še posebej je pomembna za otroke, čigar analitični jezik/verbalni izraz/lingvistična inteligenca je še zelo okrnjena kognitivna struktura, kar je močno izpostavljeno v konceptu »otrokovih stotih jezikov« v Reggio Emiliji...

Pomen umetniške ekspresije in impresije za:

- identitetni razvoj:
 - umetniška ekspresija kot oblika pozunanjenja /materializacije predstave/podobe o sebi in/kot drugem
- socialni in moralni razvoj:
 - vživetje v usodo drugega, prepoznavanje odgovornosti do obličja Drugega in imaginativna zmožnost ustvarjanja pravičnih »kot da svetov«, ki je enako kot za umetnost značilna za konstrukcijo simbolne igre (Marjanovič-Umek);
 - umetnost kot medij sproščanja ponotranjenih frustracij – terapevtski vidik uporabe umetnosti (Bettelheim idr.)

Pomen umetniške ekspresije in impresije za:

- razvoj govora:
 - imaginativni svetovi spodbujajo širjenje jezikovnih zmožnosti, še posebej tistih kompleksnejših – metakognicije...
 - komentar lastnega likovnega izdelka – metaanaliza doživetja in komentar vrstnika - začetek »mini jedrne refleksije«
- razvoj miselnih kompetenc in metakognitivnih zmožnosti
 - »glasno izražanje misli« v simbolni igri/dramatizaciji je dokaz začetka ustvarjanja metakognicije in s tem otrokove teorije uma, ki je eden osrednjih generatorjev predstave o sebi in razvoja identitete...

Umetnosti v Reggio Emiliji

»Otroci so zmožni raziskovanja, odkrivanja, sprememb gledišča in mišljenja, in zaljubiti se v oblike in pomene, ki transformirajo njihovo osebnost. Zato ustvarjalnosti ne dojemamo kot sveto, izjemno lastnost, ampak kot nekaj, kar vznikaja iz vsakodnevnih izkušenj... Ustvarjalnost zahteva, da se povežeta *vrtec znanja* z *vtcem ekspresije* na način, da odpremo vrata stotim otroškim jezikom«

(Malaguzzi, L. (1998))

Umetnosti v Reggio Emiliji

Pomembno je, da otroci spoznajo, da je svet multipel in raznolik ter da lahko druge otroke odkrijemo ne le preko čustvenih odnosov prijateljstva, ampak tudi preko posredovanja, izmenjave in pogajanja o lastnih idejah. Zato so pomembni sodelovanje, določena etika (odgovornost do zagotavljanja stabilnosti in razvoja skupne dejavnosti), pa tudi kognitivni konflikti in pro-socialne emocije.

(Malaguzzi, L. (1998))

Umetnosti v Reggio Emiliji

Bistvo koncepta Reggio Emilia: raba jezikov upodabljajočih umetnosti kot orodja za konstruiranje mišljenja in čustvovanja v kontekstu holističnega poučevanja!

(Vecchi, V. (1998) The Role of the Atelerista (An Interview with Lella Gandini). V: *The Hundred Languages of Child* (ed. Edwards, c., Gandini, L. and Forman G.). Greenwich and London: Ablex Publishing Corporation, str. 139.)

Kakšne vrste pedagoških praks tvorijo celovit induktivni vzgojni pristop?

- poseben pristop discipliniranja
- spodbujanje odnosov, ki temeljijo na spoštljivem odnosu do obličja drugega (metodika treh nivojev razvoja etične odgovornosti)
- sčasoma otrokovi *skripti disciplinskih soočenj in spodbujanih prosocialnih ravnanj* postanejo afektivno-kognitivno-vedenjske enote otrokove prosocialne motivacijske strukture
- spodbujanje dejavnosti, ki pospešujejo odpravljanje strahu in stereotipnih odporov zoper srečanje z drugim kot drugačnim, razvoj zmožnosti za prosocialno naravnost (kognitivne, emocionalne in motivacijske)
- med temi dejavnostmi je umetnost najpomembnejša!

Nekaj primerov uporabe umetnosti v duhu induktivnega pristopa

Bibarije:

- razvoj odgovora-zmožnosti za otroke prvega starostnega obdobja
- namen:
 - spodbujanje odnosov in fizičnih kontaktov v različnih smereh
 - srečevanje z drugačnostjo med otroki in odraslimi
 - razvoj empatije in prosocialnih emocij (empatična krivda, sočutje)

Odpiranje čutov za vstop v empatične odnose s pomočjo Bibarij

multiple choice identity

multiple choice identity

multiple choice identity

Nekaj primerov uporabe umetnosti v duhu induktivnega pristopa

Likovno snovanje kot pot k spoznavanju samega sebe:

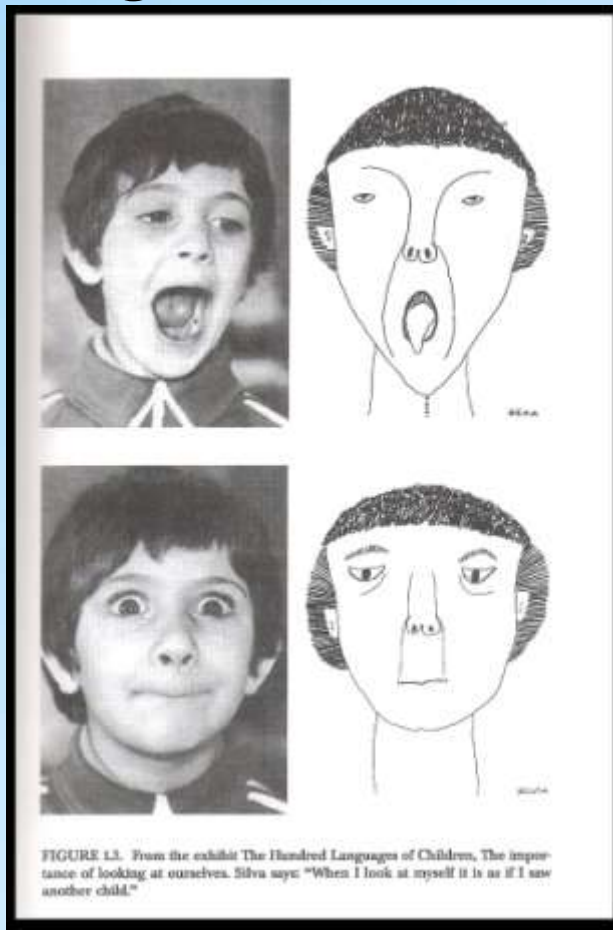
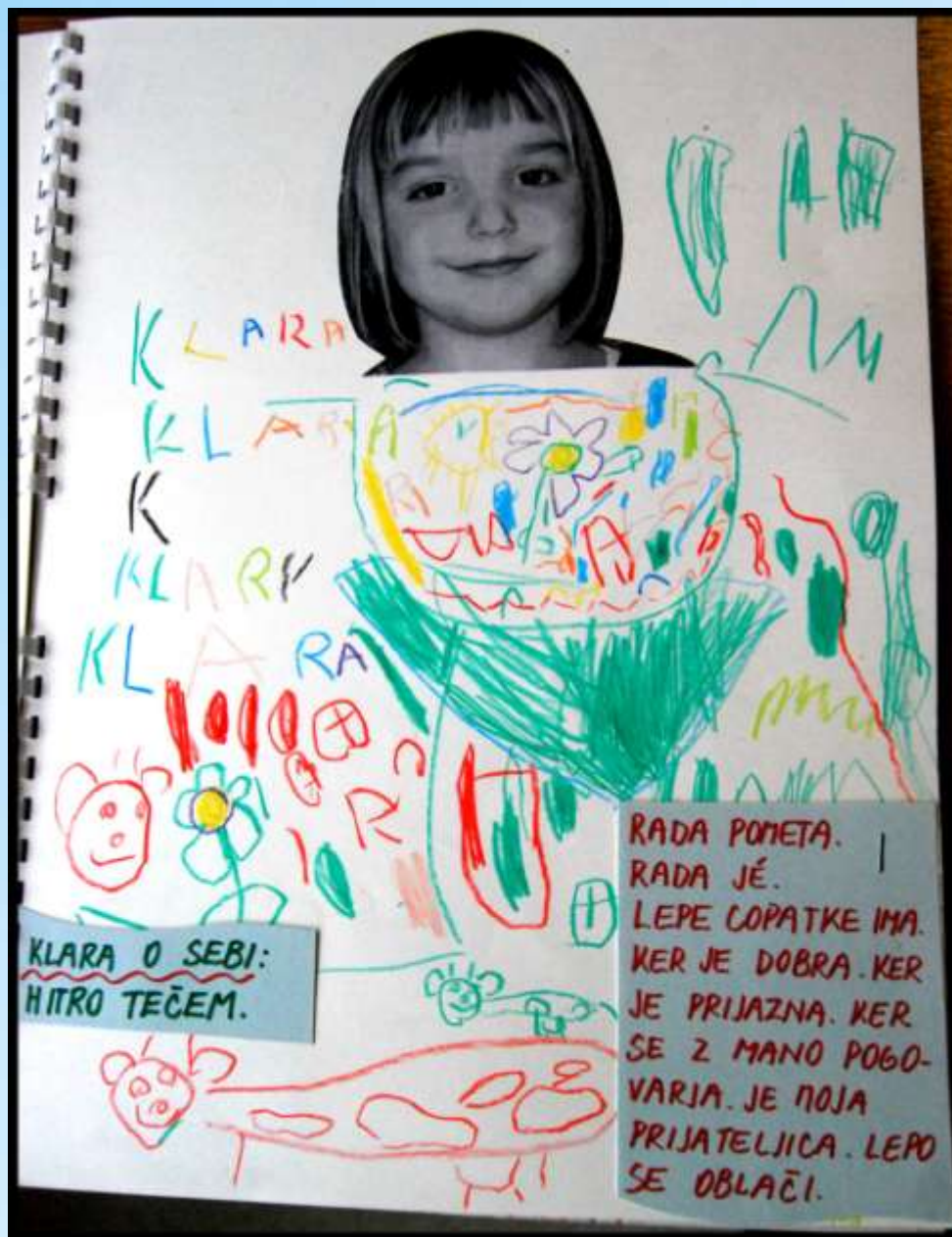

FIGURE 1.3. From the exhibit *The Hundred Languages of Children*, The importance of looking at ourselves. Silva says: "When I look at myself it is as if I saw another child."

Ko se gledam, se zdi,
kot da vidim drugega
otroka...

multiple choice identity

KLARA O SEBI:
HITRO TEČEM.

RADA POMETA.
RADA JÉ.
LEPE COPATKE IMA.
KER JE DOBRA. KER
JE PRIJAZNA. KER
SE Z MANO POGO-
VARJA. JE NOJA
PRIJATELJICA. LEPO
SE OBLAČI.

Nekaj primerov uporabe umetnosti v duhu induktivnega pristopa

***Odkrivanje novih izraznih jezikov v vrtcu
Vodmat: Likovno izražanje čustev in
odnosov...***

Odkrivanje novih izraznih jezikov v vrtcu Vodmat...

- ŽAREK UPANJA
- SOČUTJE, POMOČ
- SIMBOLIZACIJA
- IZRAZNOST LIKOVNE UMETNOSTI
- OTROK → mešanje barv
ukvarjanje z barvo
- POMENBOST LIK. PRVINE :
MESTO (PROSTOR)
- ODDALJENOST IZGUBLJENE
DEKLICE OD STARŠEV
PRIKAZANA Z RAZDALJO
- SIMBOL :
ŽAREK, POT, JAZ Z DOBRO
MISLIJO
- UVAJANJE V RAZUMEVANJE
ZEMLJEVIDOV

multiple choice identity

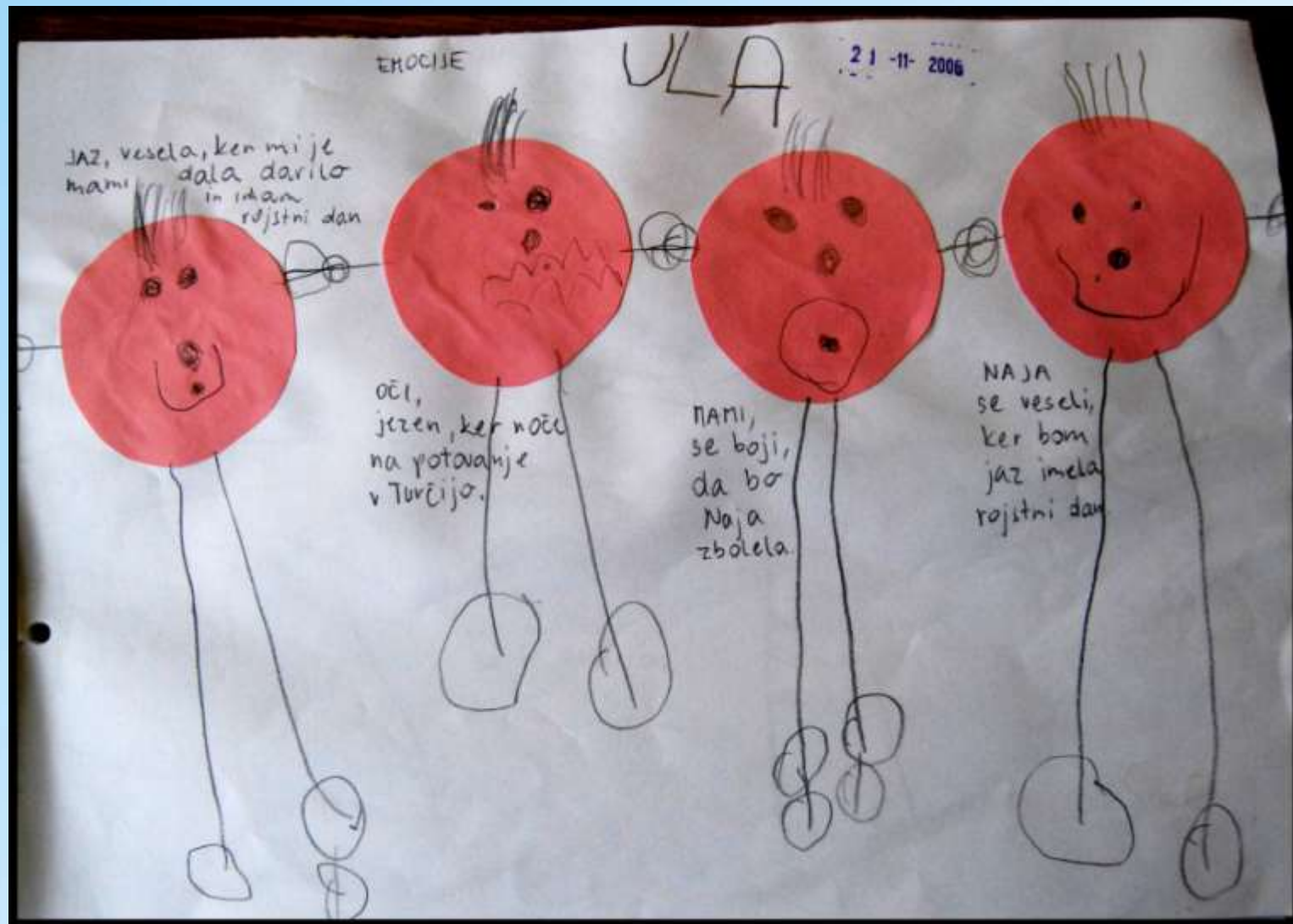

Likovno izražanje čustev in odnosov

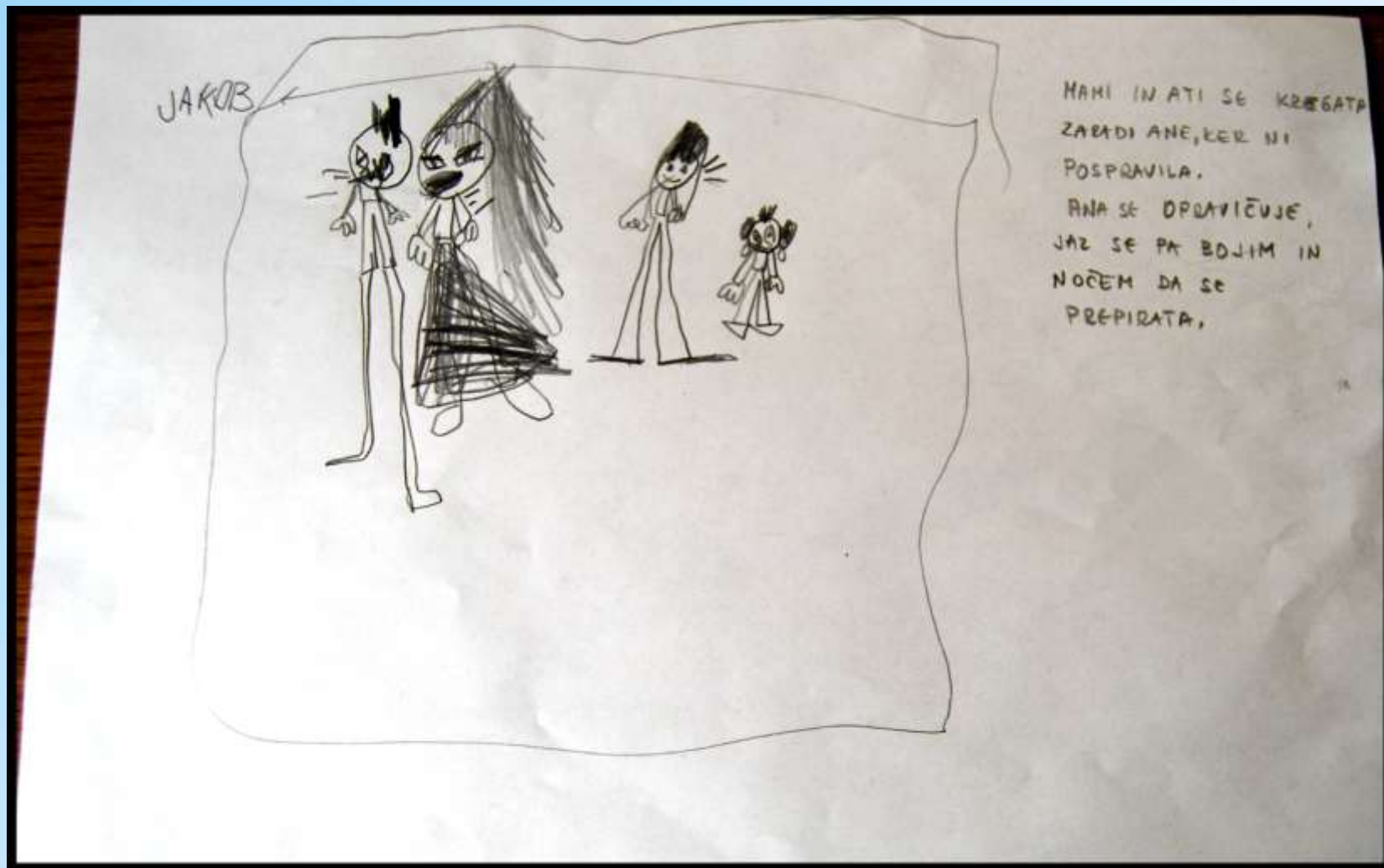

Likovno izražanje čustev in odnosov

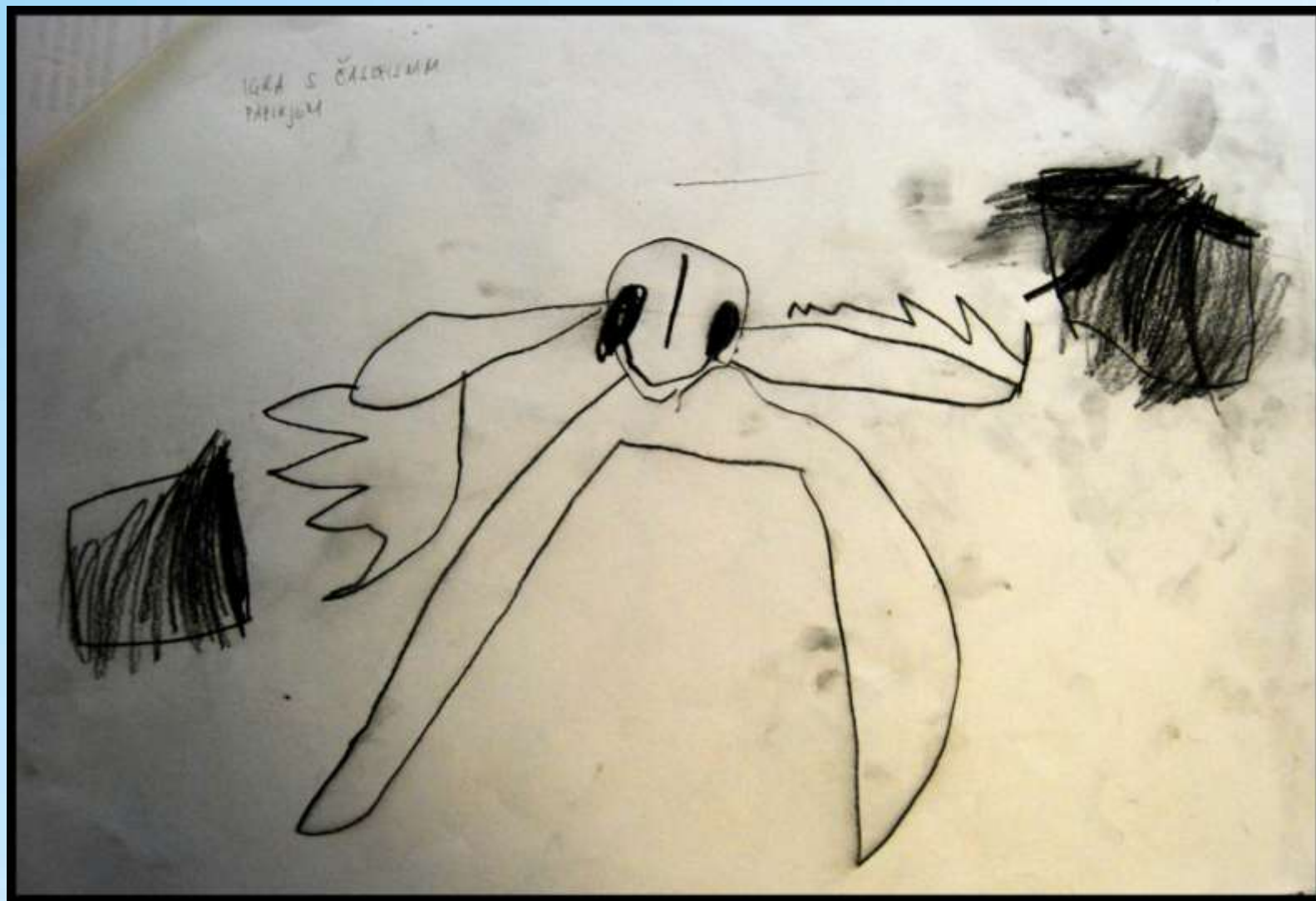

Likovno izražanje čustev in odnosov

Likovno izražanje čustev in odnosov

multiple choice identity

Likovno izražanje čustev in odnosov

Nekaj primerov uporabe umetnosti v duhu induktivnega pristopa

***Fantazijski dizajn, plesna
dramatizacija, glasba kot orodja
vstopa v simbolno igro...***

multiple choice identity

Fantazijski dizajn

multiple choice identity

Plesna dramatizacija

multiple choice identity

Plesna dramatizacija

multiple choice identity

Plesna dramatizacija

multiple choice identity

Kako se sliši glasba...

Nekaj primerov uporabe umetnosti v duhu induktivnega pristopa

*Peta pot v projektu
Evropska identiteta
mnogoterih izbir:
vstop v odnos do
drugačnosti preko
različnih umetniških
medijev in drugih oblik
izkustvenega učenja*

